

Duński model państwa dobrobytu

Autor tekstu: **Przemysław Piel**

Fenomen państw skandynawskich fascynuje ekonomistów, politologów i teoretyków państwa od bez mała kilku już dekad. Coraz częściej mówi się o kryzysie państw dobrobytu, ale coś sprawia, że mają się one nadal całkiem dobrze. Co sprawiło, iż słynna „skandynawska trzecia droga” odniosła tak wielki sukces? Dania, Norwegia, Szwecja i do niedawna Islandia stawiane są za niedościgniony wzór w dziedzinach, które uważamy za kluczowe z punktu widzenia życia jednostki w państwie. Opiekuńczość, demokracja, społeczeństwo obywatelskie, prawa człowieka, system socjalny i... nieziemsko wysokie podatki – to słowa kluczowe w powszechnym odczuciu. Czy nie jest to jednak zbyt powierzchowne spojrzenie? Co tak naprawdę kryje się pod pojęciem nordyckiego modelu państwa dobrobytu? Serwowano nam już drugą Japonię, niedawno doszła Irlandia – czy kiedyś znajdzie się ktoś tak szalony by zakrzyknąć do Polaków: „Zbudujmy drugą Danię”!?

W rankingu państw z najwyższym wskaźnikiem rozwoju społecznego (Human Development Index), przygotowywanego dorocznie przez ONZ, Dania zajmuje czternaste miejsce, nie przeszkadza to jednak samym Duńczykom uważać się za najszczęśliwszych ludzi. W lipcu 2008 roku naukowcy z Uniwersytetu Michigan opublikowali raport, w którym Duńczycy znaleźli się na pierwszym miejscu najszczęśliwszych narodów świata. W pierwszej dziesiątce znalazło się aż sześć krajów z naszego kontynentu. Europa, a szczególnie Skandynawia zdają się więc być rajem upragnionym wielu społeczeństw. [1] Zastanówmy się analizując skandynawski model państwa dobrobytu (na przykładzie Danii) czym jest welfare state.

Idee państwa dobrobytu

Zacznijmy jednak od krótkiego wstępu na temat idei państwa dobrobytu, by sprecyzować obszar naszych rozważań i dowiedzieć się w czym tak naprawdę takie państwo się wyraża.

Niezwykle istotnym rozróżnieniem jest dobrobyt w kategoriach ekonomicznych i społecznych. Dobrobyt ekonomiczny to m.in. zamożne społeczeństwo oraz sprawnie funkcjonujący, bogaty organizm państwowy. W tym ujęciu państwami dobrobytu można by określić większość państw rozwiniętych, zwłaszcza zachodnią Europę, USA, Kanadę, Japonię, Australię i in. Wielu politologów jest jednak sceptycznych co do nazywania wielu z tych krajów państwami dobrobytu. Powodem takiego stanu rzeczy są przede wszystkim nierówności społeczne w nich występujące. W ujęciu *stricte* ekonomicznym fenomen dobrobytu Skandynawii zdaje się być niedostrzegalny. Węższa definicja państwa dobrobytu obejmuje zatem także kategorie społeczne, które uwzględniają wysoko rozwinięty system opieki społecznej gwarantujący obywatelom dostęp do edukacji, opieki medycznej i wszelkiego rodzaju świadczeń dodatkowych. Ogólnie rzecz biorąc istotą takiego państwa jest ingerencja w wolną grę sił rynkowych poprzez bezpośredni wpływ na sprawy rynku lub tworzenie stosownych regulacji prawnych. Punktem wyjścia jest ochrona obywateli przed zagrożeniem jakie niesie ze sobą życie w państwie uprzemysłowionym; bezrobociem, pogorszeniem sytuacji życiowej na skutek choroby, śmierci żywiciela rodziny, starości itp.

WW 1961 roku definicję państwa dobrobytu podał angielski historyk Asa Briggs. Wygląda ona następująco:

Państwo dobrobytu to takie państwo, gdzie zorganizowana władza, posługując się środkami politycznymi i administracyjnymi, stara się długofalowo korygować działanie sił rynkowych przynajmniej na trzy sposoby. Po pierwsze, gwarantując jednostkom i rodzinom dochody minimalne niezależne od wartości rynkowej posiadanych przez nie zasobów. Po drugie, zapewniając jednostkom i rodzinom ochronę socjalną w trudnych sytuacjach (choroba, starość, bezrobocie) i w ten sposób redukując niepewność i zapobiegając załamaniom. Po trzecie, zabiegając o to, aby każdy obywatel, niezależnie od statusu i przynależności społecznej, mógł korzystać z usług socjalnych najwyższej jakości. [2]

Literatura przedmiotu wyróżnia trzy [3] lub cztery [4] główne koncepcje związane z państwem dobrobytu. Są to modele: liberalny, zachodnioeuropejski, południowoeuropejski i skandynawski, podczas gdy ten trzeci znaleźć można przede wszystkim w literaturze duńskiej. Nie jest to podział czysty, gdyż każdy z modeli czerpie wiele z tradycji pozostałych trzech. W Racjonalista.pl

każdym z nich przeważają jednak pewne cechy charakterystyczne wyrażające się udziałem poszczególnych podmiotów w realizacji celów państwa dobrobytu. Współzależności te obrazuje tzw. diament dobrobytu (duń. *velfærdsdiamanten*).

> Źródło: Raport Komisji Dobrobytu (Velfærdskommissionen), maj 2004, *Fremtidens velfærd kommer ikke af sig selv* (http://www.fm.dk/db/filarkiv/18667/Endelig_Analyserapport_Elektronisk_udgave.pdf), str. 43.

Każdy z czterech podmiotów przedstawionych powyżej odgrywa mniejszą lub większą rolę w każdym z typów państwa dobrobytu. Pokróćce omówimy wszystkie cztery, ze szczególnym uwzględnieniem modelu skandynawskiego.

Model liberalny, zwany też anglosaskim, charakteryzuje się pośrednim oddziaływaniem na rynek gwarantując obywatelom ubezpieczenia niższe od wynagrodzeń. System ten preferuje sektor prywatny nad publiczny, przekazując jednocześnie większą odpowiedzialność za bezpieczeństwo socjalne obywateli podmiotom prywatnym. Efektem jest rozwarstwienie społeczeństwa na biednych, ubezpieczonych państwowo, i bogatych korzystających z usług prywatnych firm ubezpieczeniowych i towarzystw emerytalnych. Jasnym zetem jest, że wysokość świadczeń zależeć będzie od opłacania składek. W związku z takim stanem rzeczy, modelowi temu często zarzuca się niesprawiedliwość społeczną; towarzyszy mu opinia, iż na takich warunkach budowa państwa dobrobytu jest niemożliwa. Twórcą tego systemu jest [William Beveridge](http://en.wikipedia.org/wiki/William_Beveridge) (http://en.wikipedia.org/wiki/William_Beveridge). Do państw w znacznym stopniu opartych o model liberalny zaliczyć możemy Stany Zjednoczone, Kanadę i Australię.

Model zachodnioeuropejski, określane często mianem niemieckiego, rzadziej modelem konserwatywnym, korporacyjnym lub Bismarcka. Istotnym dla tego rodzaju państwa dobrobytu są obligatoryjne ubezpieczenia w ramach umowy o pracę. Zachodzi tutaj stałe sprzężenie pomiędzy świadczeniami socjalnymi, a aktywnością ubezpieczonego na rynku pracy. Kluczowe w kształtowaniu tego systemu są porozumienia między pracodawcą a związkami zawodowymi, których ramy ustala państwo. Z względu na organizację systemu na poziomie cywilno-prawnym, państwo nie ma bezpośredniego wpływu na całość systemu. Duże różnice w wysokości świadczeń rozkładają się pomiędzy poszczególne grupy zawodowe, z których każda sama negocjuje sobie warunki ich otrzymywania, w zależności od swojej siły. Model ten wyrasta z tradycji społecznej, która uzależnia uprawnienia jednostki od jej statusu społecznego. Krajami zorganizowanymi wg tego modelu są m.in. Niemcy, Austria, Włochy i Francja. Warto nadmienić, że Niemcy, jako pierwszy kraj w świecie, wprowadziły w 1883 r. ubezpieczenia zdrowotne. Bardziej wynikało to jednak z pragmatyzmu rządzących, którego celem było złagodzenie nastrojów coraz to bardziej roszczeniowej klasy robotniczej, niż z jakiegoś idealistycznego poczucia sprawiedliwości społecznej.

Model południowoeuropejski, zwany też subsydiarnym lub katolickim różni się od pozostałych trzech tym, że nie jest modelem państwa dobrobytu w sensie politycznym. Z tej też przyczyny często jest pomijany w literaturze. Model ten preferuje rozwiązywanie wszystkich problemów społecznych na poziomie rodziny i lokalnych społeczności. Wyrażać się może państwową polityką prorodzinną, kładącą szczególny nacisk na wzmacnianie więzi społecznych, z reguły funkcjonuje on jednak oddolnie. Warunkiem koniecznym dla tego modelu są odpowiednio kulturowo uwarunkowane stosunki między współobywatelami.

Model skandynawski charakteryzuje mocno rozbudowana polityka socjalna, której

beneficjentami są wszyscy obywatele. Zasady funkcjonowania takiego państwa znajdują poparcie w ustawodawstwie, dzięki czemu parlament ma pełny wpływ na politykę dobrobytu i może kształtując niemal w całości dobrobyt socjalny i jego warunki. Programowo jest to model wywodzący się z tradycji socjaldemokratycznej, jednakże w Skandynawii przypisywanie sukcesu państwa dobrobytu jedynie socjaldemokracji uważane jest za nadużycie, gdyż wszystkie partie miały swój udział w jego tworzeniu. Warunkami koniecznymi tego modelu jest przede wszystkim społeczne przyzwolenie na wysokie podatki oraz znacząca klasa średnia.

Zbiorczo najważniejsze cechy trzech z wyżej wymienionych modeli przedstawia poniższa tabela.

Model:	Model liberalny	Model niemiecki	Model skandynawski
Główne założenia:	Zabezpieczenie przed ubóstwem poprzez ustanowienie minimum socjalnego.	Zabezpieczanie bytu ludzkiego w powiązaniu z jego pracą.	Zapewnienie równości poprzez możliwie najbardziej rozbudowany i powszechny system dobrobytu.
Podstawowe grupy docelowe:	Osoby w nagłej potrzebie.	Aktywni zawodowo.	Wszyscy
Finansowanie:	Podatki	Podatki: ubezpieczenie zależne od wysokości składki.	Podatki
Znaczenie > - rodziny: > - rynku: > - państwa: > - pracodawcy:	< > Marginalne > Centralne > Minimalne > Centralne	< > Centralne > Ograniczone > Drugorzędne > Centralne	< > Marginalne > Ograniczone > Centralne > Ograniczone

Velfærdsstat, czyli welfare state po duńsku — historia

Na duński sukces społeczno-gospodarczy składa się szereg czynników, a źródeł dobrobytu w Danii należy doszukiwać się już w początkach XVIII w., a tym samym od razu należy odrzucić dogmat o możliwości zbudowania pomyślności narodowej w czasie krótszym niż jedna kadencja parlamentu – jak to próbuje się czynić w naszym kraju. Osiągnięcie sukcesu na tej płaszczyźnie wymaga pracy kilku pokoleń, a ponadto – co może być nieco kontrowersyjne – szczególnych predyspozycji warunkowanych historycznie. Historia Danii, jej położenie geograficzne i sytuacja, zwłaszcza w drugiej połowie XIX w. wpłynęły istotnie na kształt polityki wewnętrznej tego państwa na kolejne sto pięćdziesiąt lat. Jest to temat rzeka, któremu można poświęcić osobną pracę, nie obejdzie się tu jednak bez kilku istotnych dygresji i objaśnień, które postaram się omówić pokrótce w miarę omawiania historii duńskiego państwa dobrobytu.

Początków duńskiego systemu socjalnego możemy upatrywać w roku 1708, kiedy to 24 września wprowadzono w Danii pierwszą ustawę (*fattigloven*) formalizującą pomoc socjalną, która przed tym rokiem składała się głównie z przyparafialnych ośrodków pomocy ubogim. Parafie duńskiego kościoła protestanckiego prowadziły tzw. *fattighuse*, czyli przytułki dla ubogich i niezdolnych do pracy. Zainteresowanym przyzwalało żebrać w parafii miejsca zamieszkania (*hjemsognet*). To przede wszystkim duński kościół, ale także władcy ziemscy i burmistrzowie miast opiekowali się ubogimi począwszy od wprowadzenia reformacji w 1536 r.

W 1721, król Fryderyk IV, zagorzały zwolennik pietyzmu, zbudował w Danii 260 szkół królewskich (*De kongelige Skoler* lub *rytterskoler* – dosł. szkoły jeździeckie, kawaleryjskie). W roku 1739 wprowadzono pierwszy obowiązek szkolny, do szkół królewskich mogły uczęszczać również dzieci z ubogich domów. Stan ten zawdzięczmy wymogowi konfirmacji, której warunkiem była umiejętność czytania i znajomość katechizmu, zaś sama konfirmacja była niezbędna, by podjąć studia lub zawrzeć związek małżeński.

Rok 1803 to pierwszy obowiązkowy podatek na ubogich, z którego finansowano parafialne świadczenia socjalne. Ich wysokość zależała od stopnia upośledzenia społecznego świadczeniobiorcy. Ubogich otrzymujących pomoc podzielono na trzy grupy:

- 'Rodziny lub samotni, których stan zdrowia lub ogólne cechy można było scharakteryzować podatnością na urazy fizyczne, niemożnością wstania z łóżka,

- ciężką chorobą, upośledzeniem lub ślepotą. '
- 'Pólsieroty, lub dzieci rodziców niebędących w stanie zapewnić im odpowiedniej opieki. '
- 'Rodziny lub osoby samotne niepotrafiące się samodzielnie utrzymać.'

Niestety pomoc socjalna w Danii była czynnikiem stygmatyzującym. Ubogich traktowano jako ludzi drugiej kategorii, co wyrażało się też w prawodawstwie zabraniającym im wchodzić w związki małżeńskie oraz odbierającym prawa wyborcze. Taki status petryfikowała także konstytucja z roku 1849.

Osiem lat po uchwaleniu konstytucji wprowadzono specjalny fundusz utrzymywany z prywatnych składek, m.in. parafialnych, tzw. Kasę Ubogich (*De Fattiges Kasse*)

Połowa wieku XIX w. to okres niezwykle istotny dla współczesnego wizerunku Danii. Warto tutaj zaznaczyć, że ogromny wpływ na duńską mentalność miały ówczesne dwie wojny o Szlezwik i Holsztyn, zakończone ostatecznie w 1864 r. klęską Danii i utratą tych rdzennie duńskich terenów w południowej Jutlandii (wcześniej także, w roku 1807, niemal całkowite zniszczenie Kopenhagi przez Brytyjczyków). Kolejna już utrata terytorium była ogromnym szokiem dla opinii społecznej. Na pierwszy plan wysunęły się idee pozytywistycznej pracy u podstaw i nieangażowania militarne. Dania ostatecznie żegna się z aspiracjami wielkomocarstwowymi, zaś sami Duńczycy widzą nadzieję na obronę przed odwiecznym wrogiem z południa jedynie w silnej pozycji ekonomicznej. Konsekwencjami tych wydarzeń są duńska neutralność w czasie I wojny światowej, oraz niemal zupełny brak oporu w kwietniu 1940 roku, kiedy Hitler najechał Danię.

W 1891 r. w życie wchodzi reforma opieki społecznej (*fattigloven*) dzieląca ją na cztery obszary: ustawę o kasie chorych (*sygekasselov*), ustawę o bezrobociu (*arbejdsløshedsloven*), ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków (*ulykkesforsikringen*) wraz z pomocą dla najuboższych (*fattighjælpen*) oraz ustawę emerytalną (*Lov om Alderdomsunderstøttelse*) wprowadzającą świadczenia dla osób powyżej sześćdziesiątego roku życia bez jednoczesnej utraty praw obywatelskich. Państwo oferowało także swoim obywatelom darmowe pogrzeby oraz opiekę położniczo-wychowawczą akuserek (*jordemoderhjælp*). Ustawa o bezrobociu zapewniała *doraźną pomoc na wypadek utraty pracy i potrzeb wywołanych atakiem srogiej zimy*. Początkowo system finansowały kasy ubogich, później gminy. Związki zawodowe zaczęły tworzyć również własne kasy ubezpieczeniowe (*fagbevægelsens kasser*), zatwierdzone przez parlament w roku 1903. **Tym samym Dania stała się pierwszym krajem świata zapewniającym ubezpieczenia na wypadek utraty pracy.** W 1907 r. zniesiono utratę praw obywatelskich jako konsekwencji korzystania z zasiłku dla bezrobotnych. Na marginesie warto dodać, że rok później kobiety otrzymały prawa wyborcze w wyborach samorządowych, zaś w 1915 r. w wyborach parlamentarnych. W 1921 r. wyłączono spod utraty praw obywatelskich także inwalidów wprowadzając jednocześnie obowiązkowe renty inwalidzkie (*obligatorisk invaliderentelov*).

Ustawa o kasie chorych wprowadzała prywatne i dobrowolne ubezpieczenia chorobowe finansowane ze składek z częściowym udziałem budżetu państwa. Warunkiem wpisu do kasy było nieposiadanie środków wytwórczych, a więc dotyczyło to robotników, rzemieślników, kupców, służby itp. Ustawa zapewniała bezpłatną opiekę lekarską przez sześćdziesiąt tygodni raz na 3 lata, zasiłek dla bezrobotnych (*dagpenge*) – trzynastie tygodni w roku, oraz darmowy transport do szpitala.

Ustawa o ubezpieczeniach od NNW (*Lov om ulykkesforsikring*) z 1898 r. przenosiła obowiązek składowy na pracodawców. Początkowo ubezpieczenia obejmowały wypadki spowodowane celowym działaniem osób trzecich i nieuwagą, reforma rozszerzyła te kryteria o niezachowanie należytych środków ostrożności oraz choroby będące następstwem kontaktu z substancjami niebezpiecznymi. Przez trzynastie tygodni wypłacano zasiłek dla bezrobotnych w wysokości 60% utraconego uposażenia oraz rentę inwalidzką (wcześniej tylko rekompensatę) w zależności od stopnia inwalidztwa. Przy pełnej niepełnosprawności, 3/5 rocznej wypłaty – później obliczane wg stanu zdrowia. Ubezpieczenie obejmowało także odszkodowania dla rodziny na wypadek śmierci; dla wdowy 360% rocznych zarobków plus na każde dziecko po 130%, przy czym kwota nie mogła przekroczyć 630% pensji rocznej. Prawo to dotyczyło jednak tylko zawodów niebezpiecznych.

Rok 1933 jest rokiem przełomowym w duńskiej drodze do dobrobytu. To wtedy rząd Thorvalda Stauninga, pierwszego socjaldemokratycznego premiera Danii w latach 1924-1926, przeprowadza reformę społeczną (*Socialreformen*) przede wszystkim redukującą liczbę

przepisów z dotychczasowych pięćdziesięciu pięciu do zaledwie czterech. Ostatecznie też ukonstytuowało się Ministerstwo Opieki Społecznej (*Socialministeriet*), powołane już co prawda w 1920 r., jednak zlikwidowane miesiąc później przez kolejny rząd, następnie ponownie otwierane w 1924 i likwidowane w 1926. Ministerstwo to działało nieprzerwanie do 2007 roku, kiedy to jego obowiązki przejęło Ministerstwo Dobrobytu (*Velfærdsministeriet*). W następstwie reformy obowiązkiem współfinansowania systemu zostały obciążone samorządy gminne. Ostatecznie zniesiono odbiór praw obywatelskich przy pobieraniu świadczeń socjalnych. Reforma składała się z czterech głównych regulacji dotyczących ubezpieczeń wypadkowych, ubezpieczeń od bezrobocia oraz systemu emerytalnego, zbiorczo zwanych ustawodawstwem ubezpieczeniowym (*forsikringslovgivningen*) oraz z ustawy o opiece publicznej w skład której wchodziły pomoc gminna, pomoc ubogim, kasy chorych i renty inwalidzkie, których nienaruszalność zagwarantowała osobna ustawa o opiece społecznej (*Lov om offentlig forsorg*) z roku 1961.

Niestety, na reformie społecznej Stauninga cieniem kładzie się inny aspekt państwa dobrobytu, wg ówczesnej myśli. Rok 1929 to początek duńskich eksperymentów z eugeniką. Stworzenie idealnego społeczeństwa miało być środkiem do osiągnięcia dobrobytu. Jak na ironię, zwolennicy eugeniki widzieli w zdrowym i silnym społeczeństwie narzędzie obrony przed nazistowskimi Niemcami. W wyniku tego „eksperymentu” sterylizacji poddano kilkanaście tysięcy osób. Ta czarna karta w historii Danii doczekała się szerszego nagłośnienia dopiero w latach dziewięćdziesiątych, kiedy zaczęto dyskutować o ewentualnych odszkodowaniach dla ofiar duńskiej eugeniki. Sprawa nie została jednak do dziś wyjaśniona, natomiast liczba żyjących ofiar tamtych czasów z roku na rok maleje i niedługo nie będzie komu przyznawać odszkodowań.

Współczesne państwo dobrobytu

By nadto nie przedłużać niniejszej pracy pozwolę sobie ograniczyć omówienie współczesnego duńskiego państwa dobrobytu tylko do wymienienia najważniejszych reform po II wojnie światowej, gdyż szerzej zamierzam poruszyć to zagadnienie w drugiej części niniejszego tekstu, która stanowić będzie osobną publikację.

Po II wojnie światowej duński parlament rozszerza zakres pomocy społecznej dla szczególnie potrzebujących w stosownych ustawach, które obejmują głuchoniemych (1950), niewidomych (1956) oraz upośledzonych umysłowo (1959).

Rok 1956 to czas protestów robotniczych. Pracownicy domagają się skrócenia tygodnia pracy z czterdziestu ośmiu do czterdziestu czterech godzin, oraz dodatkowej zapłaty za pracę w święta niewypadające w niedziele. W tym też roku rząd wprowadza powszechny system emerytalny obejmujący również renty inwalidzkie, który obejmuje wszystkich obywateli niezależnie od uzyskiwanych zarobków i aktywności na rynku pracy. Wszyscy powyżej 69 roku życia otrzymują prawo do minimalnej emerytury. W 1964 r. system uzupełnia tzw. ATP (*Arbejdsmarkedets Tillægspension*), czyli obowiązkowa składka zależna od wysokości wynagrodzenia wpływająca na wysokość emerytury.

W kolejnych latach wprowadza się jeszcze obowiązkowe składki chorobowe opłacane z podatków bezpośrednich, co pociąga za sobą likwidację istniejących od 1892 r. kas chorych. Wszystkim zapewnia się stałe źródło dochodów na czas choroby.

Począwszy od roku 1976 gminne oddziały opieki społecznej mają obowiązek analizy potrzeb socjalnych beneficjentów systemu niezależnie od podawanych przez nich podstaw dla pobieranych świadczeń – tzw. *skønsprincip*, czyli zasada szacowania zapomogi wg rzeczywistego zapotrzebowania, zastąpiona w 1987 roku przez zasadę *retsprincip*, która wprowadzała stałe stawki większości świadczeń.

W roku 1979, by zmniejszyć bezrobocie, rząd duński wprowadził rozporządzenie (*efterlønsordningen*) umożliwiające członkom kas bezrobotnych (*arbejdsløshedskasse*, w skrócie: *a-kasse*) możliwość przechodzenia na wcześniejszą emeryturę w okresie pomiędzy 60 a 66 rokiem życia. Jest to odpowiednik polskich emerytur pomostowych.

Szczytowy okres państwa dobrobytu w Danii przypada na lata 90-te XX w. Wtedy też stopniowo pojawiają się pierwsze symptomy kryzysu państwa. By utrzymać rozwój powołuje się szereg niezależnych komisji eksperckich, z których chyba najważniejszą obok Komisji Dobrobytu, jest Komisja Społeczna (*Socialkommissionen*) powstała w 1990 r. jako niezależna instytucja think-tank. Członkowie komisji zastanawiają się nad przyszłością systemu i

przedstawiają opinii społecznej pomysły na rozwiązanie ważkich problemów.

Koniec lat dziewięćdziesiątych to także początek niżu demograficznego. Zaczyna się

kryzys państwa opiekuńczego.

Przyczyn jego powstania jest kilka. Żeby wymienić te najważniejsze, należy wspomnieć o zmianach demograficznych, zmianach mentalnościowo-kulturowych, a także migracji ludności i wolnym przepływie kapitału w ramach Unii Europejskiej. Skandynawski model państwa dobrobytu, ale nie tylko, jest najbardziej podatny na pierwszy typ z wymienionych zmian. To dawna krótkowzroczna polityka i nieprzemyślane decyzje mszczą się na systemie socjalnym. Problemem stają się np. emerytury pomostowe, które zmniejszyły chwilowo bezrobocie, ale też usunęły tysiące ludzi z rynku pracy, co prowadzi do pogorszenia sytuacji całego systemu emerytalnego. W połączeniu z niżem demograficznym, czynnik ten stanowi największe zagrożenie dla idei państwa opiekuńczego. Nie jest to jednak problem wyłącznie skandynawski, lecz dotyczy on wszystkich rozwiniętych krajów europejskich. Na marginesie, Dania wg Eurostatu posiada jeden z najwyższych współczynników wzrostu demograficznego w całej UE – mimo wszystko jest on jednak za niski, by zaszła bezbolesna zmiana pokoleniowa na rynku pracy.

Migracje ludności to kolejny problem. Częściowo wiążą się z nimi zmiany mentalnościowo-kulturowe w narodzie. Teza, iż dobrobyt państwa zależy od stosunku jego obywateli do samego państwa może być trudna do obronienia, niemniej zaryzykować można stwierdzenie, iż krąg kulturowy, z którego wywodzą się mniejszości wpływa diametralnie na społeczną realizację zasad państwa prawa. Państwo jako przyjaciel lub jako wróg, czyli klasyczny podział: my i oni. Z wolnym przepływem osób (i kapitału) związane jest także inne, znacznie poważniejsze zagrożenie, jakim jest z jednej strony napływ imigrantów z krajów biedniejszych – co wpływa zarówno pozytywnie jak i negatywnie na system – z drugiej zaś strony odpływ kapitału posiadającego środki wytwórcze do rajów podatkowych.

Wielu Duńczyków uważa, że dobrobyt powinien być w daleko perspektywicznym ujęciu czymś szczególnie duńskim, stąd też wielu pesymistów dostrzega w rozwoju integracji europejskiej poważne zagrożenie dla państwa dobrobytu. Niemniej nie przeszkadza to wcale Danii być jednym z najaktywniejszych – w sensie pozytywnym – graczy na europejskiej scenie politycznej. To już jednak całkiem inna historia.

Czym jest więc państwo dobrobytu? Udzielenie odpowiedzi na pytanie postawione na samym początku niniejszej pracy może być problematyczne. Po części odpowiada na nie już pierwszy podrozdział traktujący o ideach państwa dobrobytu, z drugiej strony rdzeń tekstu opisuje historię tego państwa w Danii. Uwydatnia to fakt, że choć państwo to zalicza się do modelu skandynawskiego, nie jest nim w pełni, gdyż posiada przynajmniej niektóre cechy pozostałych trzech. Uważam, że nie można przedstawić w pełni satysfakcjonującej odpowiedzi, niemniej sędzę, że szczegółowe omówienie przykładu Danii przybliży Czytelnika do pojęcia państwa dobrobytu. W drugiej części omówię obecny system socjalny Danii.

Bibliografia:

1. *'Nordycki model demokracji i państwa dobrobytu*, red. Terje Steen Edvardsen, Bernt Hagtvet, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994
2. *'Greve, B.; Det danske velfærdssamfund*; wyd. Columbus 2003'
3. *'Bogen om Danmark*; red. Me Christensen, Bolette Rud. Pallesen, Thomas Sehested; Danmarks Nationalleksikon, København 2001'
4. *'Velfærd på vildspor – modsigelser i velfærdssamfundet*; red. Erik Christensen, wyd. Frydenlund, København 2004'
5. *'Mogensen, J.; FØR NU TID 1958-1973 Velfærdstro og protester*; wyd. Dansk lærerforening/Skov, Varde 1982, dodruk 1985. '
6. *'Kühle, E.; Danmark Historie Samfund; Hovedfaser i Danmarkshistorien*, wyd. Gyldendal'
7. *'13 historier om den danske velfærdsstat*; red. Klaus Petersen, wyd. Syddansk Universitetsforlag 2003

Zobacz także te strony:

[Duński raj](#)

Przypisy:

[1] [Źródło.](#)

[2] Cyt. za.: *Nordycki model demokracji i państwa dobrobytu*, red. Terje Steen Edvardsen, Bernt Hagtvet, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994; str. 112-113.

[3] *Nordycki model demokracji i państwa dobrobytu*, red. Terje Steen Edvardsen, Bernt Hagtvet, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994.

[4] Ploug, N. *Den skandinaviske velfærdsmodel [w:] Bogen om Danmark : med essay af Leif Davidsen*; red. Me Christensen, Bolette Rud. Pallesen, Thomas Sehested; Danmarks Nationalleksikon, København 2001; str. 102.

Przemysław Piela

Współzałożyciel portalu Ateista.pl, w latach 2004-2005 z-ca redaktora naczelnego, do października 2007 r. redaktor naczelny. Przewodniczący ośrodka poznańskiego Polskiego Stowarzyszenia Racjonalistów. Studiuje filozofię oraz filologię duńską na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. Redaktor portalu Racjonalista.pl

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 28-11-2008)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,6225) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,6225>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora.

Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania

wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl